



# TÜRK DÜŞÜNÇESİ

FİKRİ - KÜLTÜREL DERGİ

SAYI:1 / KIŞ 2012 / 3 AYDA BİR YAYIMLANIR

d o s y a

## Özlenen Şehir?

### Sadettin Ökten ile Medeniyet Sohbeti

Sait BAŞER • Şemsettin ŞEKER • İsa KOCAKAPLAN  
Mehmet Mehdi ERGÜZEL • A. Aybike ŞEKER

- Kültürün Güncellenmesi  
Sait BAŞER
- Psikanaliz ve Üç Şairimiz  
Durali YILMAZ
- Seyahatname'yi Okumaya Giriş  
Hayati DEVELİ
- Osmanlı'dan Günümüze Değişen  
Şehir Kültürü İçerisinde Klasik  
Sanatlarımız  
Gülnehal KÜPELİ
- Şehir ve Entellektüel  
Yağmur ATSIZ
- Türk-İslâm Düşüncesi ve Şehircilik  
İsmail YAKIT
- Köprüler İnşa Etmek!  
Mehmet Abdullah SONGÜL
- Şehrin Yeni Manaları  
Korkut TUNA
- Bizim Şehri Kim Öldürüyor?  
Mustafa AKSOY
- Güzel Bir Şehir Hayal Etme  
Hakkımız Var mı?  
Ahmet Turan ALKAN
- "Yüzlerce Şehir Sesleniyor  
Birbirine . . ."  
M.Mehdi ERGÜZEL
- Şehir, Su ve Edebiyat  
Nâmik AÇIKGÖZ
- Dergiciliğimizde Türk  
Düşüncesi'nin Yeri  
Rekin ERTEM
- Taş ve Toprak Arasında Bir Gönü  
Medeniyeti  
Ömür CEYLAN
- Âmid, O Şehr-i Nür . . .  
İsa KOCAKAPLAN
- Rûhaniyetli Şehirler !...  
İlhami BAŞTÜRK
- Çağdaş Türk Lehçeleri Arasında  
Metin Aktarma Çalışmaları  
Şuayip KARAKAŞ





Mustafa AKSOY\*

# Bizim Şehri Kim Öldürüyor?

Şehir nedir ya da şehir sorulduğunda ilk akla gelen “kaybolmak, düzen, modern, yeni, her şeyin satıldığı ve satın alınmak zorunda olduğu, kuralların olduğu, farklılıkların barındığı, kalabalık içinde yalnızlık, ilerleme, gelişmiş bir alt yapı, alışveriş, hız” gibi kavramlardır.

Eğer soruyu şehir ve İslam bağlamında sorarsak, “İslami hayatın yaşanmasının zor olduğu, komşuluk bağlarının zayıf ya da hiç olmadığı, suç ve ahlaksızlığın yoğun yaşandığı ve benzeri” kavramlar akla gelir veya bu kavramlar üzerinden şehir ve şehir hayatı tartışılmaya başlanır.

Şehir konusunda olumlu ve olumsuz anlayışımızın kaynağını araştırdığımızda yine batı kavramları ya da oradan öğrendiklerimizle tartışmaya başlayacak ve cevaplar vereceğiz. Oysa “şehir”, Arapça “medine” demektir. “Medeni” ise aynı kökten olup “şehirli, uygar, terbiyeli, eğitim görmüş” demektir. “Medeniyet” kavramı ise “şehirden yaşamak, ideal gelişmişlik, uygarlık” anlamlarını içinde barındırır. Böyle olmakla beraber Mehmet Akif Ersoy’un “tek dişi kalmış mede-

niyet” diye batıyı eleştirirken, “medine” ve “medeniyet” kavramlarının özünden uzaklaştığımızın farkındalığını sorgulamak gerekir.



Bu nedenle “medine” kavramı zihinlerimizde kırılmaya başlarken, zamanla sadece peygamberimizin Mekke’den 622’de göç ettiği şehir (Medine) adı olmaya başlamıştır. O nedenle bugün şehir, medeni ve medeniyet kavramları zihinlerimizde olumsuz imajlar çağırıyor.

Geleneğimizdeki<sup>1</sup> şehir, dün medeniyetin, yazılı geleceğin, ‘adam olmanın’ mekânıydı. Dün şehirler üretimin ve tüketimin merkezleriydi. Bugün ise üretimden uzak devasa “tüketim” merkezleridir.

Gelenekli şehir; insanların yaşadığı, kendisine ulaşmak için rüyaların görüldüğü mekânlardı. Geleneğinden kopan şehirler ise rüya görmenin yasak olduğu merkezler haline gelmiş durumda. Acaba neden?

Ülkemizde bir zamanlar şehirlerin içinde köyler de vardı. Belki de bundan dolayı 1970’lerden önce şehirlere koca köy, İstanbul şehri içinse en büyük köy denirdi. 1980’lerden

sonra yeni yerleşim yeri denen alanlara betonlar dikilmeye başlandı ve buralara modern şehir dendi. Günümüzde ise “plaza”, “central”, “centrum”, “uydu şehir” (beynimde uzaylı şehir kavramını çağırıyor) adlarıyla devasa betonların yükseldiği yerlere “akıllı şehir” ya da “ultra şehir” denmeye başlandı.

Aslında bunlara “beton yığınları” demek daha doğru olur. Çünkü şehirlerin ruhunun olması gerekir. Şehre ruh veren ise başta dini olmak üzere, kültür, tarih, gelenek-görenek, sosyal ilişkiler ve benzerleridir. Şehirlerde mekânların olması gerekir. Şehirde mabetin olması gerekir. Her şeyden önce, şehirlerde “insan”ın olması gerekir. Yani şehirde “insan-ı kâmil” olmalıdır.

Bu şehirlerde insanı gören var mı?

Ah şehir, sen mi bizi esir aldın, yoksa biz mi senin esirin olduk?

Yoksa “şehirden pijamayla geziyoruz”<sup>2</sup> da ondan mı böyle olduk?

Son sözü sayın hocam Sadettin Ökten’e veriyorum.

**Türkiye’deki yapıları nasıl buluyorsunuz?**

“Fecaat. Hiç konuşmayalım. Türkiye insan gibi yaşamak istiyorsa bütün yapılarını yıkacak. Tekrar kendisi tıkr tıkr adam gibi bir şehir kuracak”.

**Nasıl bir şehir olacak?**

“İnsani bir şehir”.

**Neleri barındırır insani bir şehir?**

“Bakın serçeler hangi irtifadan uçuyor, kargalar hangi irtifadan uçuyor. Ağaç ne kadar büyüyor, siz bir nefeste kaç adım atabiliyorsunuz. Bunların içinde Allah’ın, tabiatın verdiği bir alt limit, üst limit var. İnsan bu ölçüleri bozabiliyor. yüz katlı, iki yüz katlı bina yapıyor. Bozmayın bu ölçüyü. Şehir yapıyorsanız çok yükselmeyin. Ölçü bozulduğu zaman önce gözün ölçüsü bozulur, sonra kalbin ölçüsü. Şu anda biz ölçüsü bozulmuş kalplerle yaşıyoruz”<sup>3</sup>.

## Dipnotlar

\* Dr. Sosyolog

1. Burada gelenek kavramı, tarihi süreç içinde oluşan yaşama tarzı, sosyal şuur ve zihniyet anlamında kullanılmıştır.
2. İnsanı yüreğinden yakalayan bu ifadeyi Aralık 1994’de Kadıköy-Söğütözü’nde kitap fuarında şehir hakkında yaptığı bir konuşmada Prof. Dr. Sadettin Ökten ağabey kullanmıştır.
3. “İçi Boş Bir Dindarlık Yükseliyor”, Yeni Şafak Gazetesi, 14. 08. 2011.